

ΚΩΣΤΑΣ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Η κρύπτη του Βιτάλ

Νουβέλα

ΚΕΔΡΟΣ

Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή του συγγραφέα.

Κώστας Θεολόγου: *Η κρύπτη του Βιτάλ*

ISBN 978-960-04-5099-6

Υπεύθυνη Τμήματος Επιμέλειας-Διόρθωσης: Μαρία Σπανάκη
Επιμέλεια-Διόρθωση: Ελένη Ψαθά
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη

© *Κώστας Θεολόγου, 2020*

© *Εκδόσεις Κέδρος, Α.Ε., 2020*

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.

Γ. Γενναδίου 3

Αθήνα 106 78

τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655

www.kedros.gr • facebook.com/kedros.gr

e-mail: books@kedros.gr

Σε κλειστά τραίνα
Μεταφέρουν φαντάσματα
[...]
Έξοδος αποκαλυπτική
«Είστε αδερφοί μας»
Φωνάζουν από τα τραίνα
[...]

Τάκη Βαρβιτσιώτη,
Χειμερινό ηλιοστάσιο, 1955

Παρίσι, 1985

Το Περ Λασέζ ήταν ηλιόλουστο και αστραφτερό. Οκτώβρης στην Πόλη του Φωτός. Πρώτη φορά στη Γαλλία. Ένας κόσμος σε μια ταχύρρυθμη καθημερινότητα, με τα σκούτερ στα καλντερίμια, που δεν ήταν απαραίτητως στενά σοκάκια· ακόμη και λεωφορειόδρομους έβλεπες λιθοστρωμένους. Καλντερίμια λέγαμε στον τόπο μου τα δρομάκια που ήταν στρωμένα με πέτρινους κύβους. Στην ουσία ήταν καρόδρομοι, κατάλοιπα του οθωμανικού παρελθόντος. Δεινοπαθούσαν τα αυτοκίνητα, βογκούσαν τα σασί.

Στην πόλη του Σηκουάνα, κάθε τόσο πρόβαλλε από τη γη ένας τύμβος, μια τούμπα του μετρό, μια σκάλα έτοιμη να σε ρουφήξει, για να καταχωθείς, να κυκλοφορήσεις υποχθόνιος. Άκουγες την ξένη γλώσσα που μάθαινες στο σχολείο, μόνο που τώρα δεν καταλάβαινες γρι από όσα προφέρονταν τόσο γρήγορα και τόσο διαφορετικά από στόμα σε στόμα. Ο σχεδόν γαλλόφωνος Αφρικανός, ο ισπανόφωνος μετανάστης, ο Ιταλός, όλοι γαλλικά... Πότε

έμαθαν να τα παρλάρουν τόσο καλά; Ήξεραν μήπως και να τα γράφουν σωστά;

Εγώ βρισκόμουν στην αντίθετη κατάσταση. Τα έγγραφα σωστά, τα διάβαζα ακόμη καλύτερα, αλλά δεν είχα προφορική άνεση, δεν είχα ευφράδεια. Θα την αποκτούσα όμως, πού θα μου πήγαινε;

Με ένα καφέ βελούδινο σακάκι στον ώμο, ένα γαλάζιο βαμβακερό πουκάμισο, ένα τζιν παντελόνι, δερμάτινα καφέ παπούτσια και ασορτί ζώνη, στεκόμουν μπροστά στον τάφο του Τζιμ Μόρισον. Κάποιοι νεαροί, που απομακρύνονταν χαχανίζοντας, χειρονομώντας μεταξύ τους και φωνάζοντας, είχαν κατοικήσει πάνω στον τάφο του, στα χαρτάκια με τα μηνύματα των θαυμαστών του, στα ροδοπέταλα που βρίσκονταν σκόρπια μέσα στον απέριττο λάκκο του ροκά.

Προχώρησα ευθεία, αντίκρισα το όνομα του φιλοσόφου Αύγουστου Κοντ και χώθηκα στο Μονοπάτι του Μολιέρου και του Λα Φοντέν. Στα δεξιά μου άλλη μια μνήμη, από το μάθημα Χημείας: η επιγραφή του ονόματος Λουί-Ζοζέφ Γκε-Λισάκ. Ανέκαθεν νόμιζα ότι ήταν δύο χημικοί που διατύπωσαν τους γνωστούς νόμους των αερίων. Μάλλον γι' αυτό δεν έγινα χημικός. Εστριψα δεξιά, στο μονοπάτι με τον τάφο του – άγνωστου σ' εμένα – Καμίλ Ζορντάν και ανατρίχιασα χαϊδεύοντας το μακρύ επαναστατικό όνομα που είχε σκαλισμένο πάνω του ο επόμενος τάφος, μπροστά στον οποίο κοντοστάθηκα: Κλοντ-Ανρί ντε Ρουβρουά, κόμης του Σεν-Σιμόν. Βγήκα

στον περιφερειακό δρόμο, που τον υπερασπιζόταν το περιμετρικό τείχος του νεκροταφείου. Έστριψα αριστερά, στο μεγάλο κάθετο δρομάκι με τον αριθμό 2. Βάρυναν τα πόδια μου και για αρκετά λεπτά της ώρας έμειναν ακίνητα μπροστά στον τάφο του Ιβ Μοντάν. Από έξω ακουγόταν ο ήχος από τους κινητήρες των αμαξιών και την κίνηση των τροχών στον αυτοκινητόδρομο. Μέσα ησυχία και πουλάκια. Άκουγα νοερά το «Le Gamin de Paris». Το τραγουδούσε για μένα. Συγκινήθηκα. Παραδίπλα ο Απολινέρ. Έκανα πάλι αριστερά προς την έξοδο. Η πρασινισμένη από τον χρόνο προτομή του Μπαλζάκ με τα άνθη και το κιγκλίδωμα αντίκριζε το μαύρο επιβλητικό κιβούρι του φιλέλληνα ζωγράφου Ευγένιου Ντελακρουά. Τόσο πολλούς γνωστούς, σκέφτηκα, δεν συναντάς ούτε στο νεκροταφείο του χωριού σου· άσε που για τους περισσότερους από τους συγχωριανούς σου δεν λυπάσαι και τόσο.

Ξαναπήγα στο Περ Λασέζ άλλες δύο φορές. Την πρώτη φορά προτίμησα την ησυχία κοντά στον τάφο του Όσκαρ Γουάιλντ και του Ζορζ Κουρτελίν. Περπάτησα καπνίζοντας μέχρι τον παρακείμενο Βερνέιγ· σάμπως οι θεατράνθρωποι να είχαν ακροβολιστεί στα ήσυχια τετράγωνα. Τη δεύτερη φορά πήγα με τον γέρο ζωγράφο με τον οποίο γνωριστήκα τυχαία μια μέρα σε ένα μπιστρό. Μαζί του περπάτησα προς την ίδια πλευρά του νεκροταφείου και συζητήσαμε μπροστά στον τάφο του Αμεντέο Μοντι-

λιάνι. Έπειτα σεργιανίσαμε – παράξενο να λέω σεργιάνι και να αναφέρομαι σε περίπατο ανάμεσα σε τάφους – για να βρούμε γλύπτες και ζωγράφους. Τους περισσότερους δεν τους ήξερα, αλλά τους μάθαινα. Σε αυτή την καλλιτεχνική αναζήτηση είδα θαμμένους, Θεέ μου, πόσο πολλούς συνθέτες! Σοπέν, Μπιζέ, Ροσίνι, Κερουμπίνι, Πουλένκ...

Όταν πρωτοέφτασα στο Παρίσι, προτού εγκατασταθώ στο πυργόσπιτο, στην οδό Οιφείγ, κοντά στο σταυροδρόμι Οντεόν, όπου θα έμενα για αρκετούς μήνες, είχα φιλοξενηθεί προσωρινά στο εικοστό διαμέρισμα, πολύ κοντά, δηλαδή δίπλα, στο κοιμητήριο με τους διάσημους. Τη νεοελληνίστρια Σέρβα που με φιλοξενούσε την είχα γνωρίσει στη Φιλοσοφική Σχολή στα Γιάννενα, σε ένα πρόγραμμα ανταλλαγής φοιτητών. Είχαμε πει τσίπουρα και είχαμε φάει χέλι στη σχάρα στα ουζάδικα της λίμνης. Μετά κάναμε μια βόλτα γύρω από τα μοναστήρια. Δεν τα είχαμε προλάβει όλα ανοιχτά. Σουρούπωνε. Έβλεπα κατσουφιασμένο το Μιτσικέλι. Θα πλάκωνε ομίχλη. Δεν της έλεγα όλες τις σκέψεις μου. Δεν προλάβαινα. Φιλιόμασταν όρθιοι στον κορμό ενός δέντρου που έφτανε μέχρι μέσα στο νερό. Τα άσπρα μαλακά βυζιά της τα έπιανα με τις δυο παλάμες μου και τα ρουφούσα σαν πεινασμένο μωρό· τότε το ένα τότε το άλλο. Της έτριβα τη μάλλινη φούστα εστιάζοντας πάνω στο εφήβαιο της. Ήταν ένα κόλπο που είχα διαβάσει στην αυτοβιογραφία του Τσαρλς Μίνγκους. Φιλιά και τρίψιμο. Δεν άργησε να με ποθεί. Η

φούστα της είχε ήδη σηκωθεί όσο έπρεπε, παραμέρισα το βρακάκι της και χώθηκα δυνατά. Τρανταζόμασταν σε μια παλιρρηθμία, σαν μια μελωδία του Μάνου Χατζιδάκι για την ταινία του συμπατριώτη της Ντούσαν Μακαβέγιεφ.

«Ντούσιτσα, μμμ..., ντούσιτσα...» μουρμούριζε και μου ρουφούσε τον λαιμό. Το αχ! που έβγαλα από μέσα μου καθώς εκσπερμάτιζα ξεσήκωσε τα πουλιά, που είχαν αρχίσει να κουνιάζουν στα φυλλώματα.

Η Γιοβάνκα είχε πολύ χιούμορ και πολιτική άποψη για τα πράγματα. Αυτό δεν το είχα συναντήσει πολλές φορές, το χιούμορ εννοώ. Οι περισσότεροι πολιτικοποιημένοι συμφοιτητές μου ήταν ενταγμένοι σε κάποιο κόμμα και απίστευτα ξενέρωτοι. Χιούμορ πάει να πει και να αυτοσαρκάζεσαι. Μήπως, σκεφτόμουν, όταν εντάσσεσαι σε ένα κόμμα το χιούμορ σου σε εγκαταλείπει;

Η Γιοβάνκα ήταν αδύνατη και κοντούλα· είχε το ιδανικό μέγεθος για να νιώθεις αρσενικός κυρίαρχος του κορμιού της. Είχε πράσινα μάτια, καστανά μαλλιά και με φώναζε «ντούσιτσα». Μου είχε πει ότι σημαίνει «ψυχούλα» ή «γλύκα», αλλά τώρα πια δεν θυμάμαι.

Δύο καλοκαίρια πριν από την άφιξή μου στο Παρίσι, δηλαδή το 1983, είχαμε βρεθεί στο Ηρώδειο, με ένα φεγγάρι γεμάτο να αστράφτει πάνω στα σκηινικά. Εγώ δεν είχα πάει σε όπερα ποτέ. Εκείνη γνώριζε πολλά, και από όπερα και από κλασική μουσική. Έπαιζε και πιάνο...

Ο πατέρας της ήταν εύπορος επιχειρηματίας από το Νόβι Σαντ. Όταν έφτασα εγώ στο Παρίσι, εκείνη βρι-

σκοτάν ήδη έναν χρόνο εκεί. Έμνε σε ένα τριάρι στο εικοστό διαμέρισμα. Συγκατοικούσε με μια συμπατριώτισσά της, που όμως έλειπε για έξι μήνες στο Βελιγράδι. Θα μπορούσε να με φιλοξενήσει για λίγες μέρες, ίσως και εβδομάδες. Χαρά μεγάλη!

Το παράθυρο του διαμερίσματός της έβλεπε στο τείχος των Φεντερέ, στο ύψος που βρισκόταν και το μνήμα της Εντίθ Πιαφ. Το διαμέρισμα βρισκόταν στον πρώτο όροφο, οπότε δεν φαίνονταν οι τάφοι. Μολονότι προχωρημένος Οκτώβρης, τα παράθυρα στο δωμάτιό της, διάπλατα ανοιχτά, άφηναν να μπαίνει μια ζωογόνα δροσιά. Η καλοσύνη εκείνες τις ημέρες και η ήπια θερμοκρασία τις νύχτες είχαν βγάλει όλους τους Παριζιάνους από την πόλη για το Σαββατοκύριακο. Ιππασί η Γιοβάνκα παλλόταν πάνω μου· κι οι δυο γλιστρούσαμε στο μεταξωτό σεντόνι.

«Έτσι σε είχα πάρει στον λόφο του Φιλοπάππου μετά το Ηρώδειο. Θυμάσαι; Τι είχαμε δει, θυμάσαι;» ρώτησε βραδύγλωσσα, σαν να πνιγόταν με κάτι που δεν μπορούσα να νιώσω εγώ.

«Θυμάμαι», της είπα λιγωμένος. «Τη *Νόρμα* του Μπελίνι».

«Κι αυτός εδώ από κάτω είναι θαμμένος!» είπε βαριά κλείνοντας τα μάτια, σαν να χαιρόταν τη γύρη της ζωής, που μπορούσε να τη γεύεται και να την απολαμβάνει, σε αντίθεση με όλους τους επώνυμους γείτονές μας.

Το άλλο πρωί άνοιξα τα μάτια μυρίζοντας ζεστή μόκα. Η Γιοβάνκα είχε φύγει. Γέμισα το φλιτζάνι μου και, πηγαίνοντας στο μπάνιο, έβαλα το κασετόφωνο να παίζει δυνατά Στράνγκλερς. Πόσο γούσταρα την αλήτικη δύναμη της μουσικής τους! Ήταν σχετικά νωρίς και αποφάσισα μετά το ντους να περπατήσω μέχρι τα νησάκια του Σηκουάνα.

Βγήκα στον δρόμο. Ένα ασθενοφόρο πέρασε σύρριζα από το πανωφόρι μου ουρλιάζοντας και ταλαιπωρώντας τα αμορτισέρ του στο πλακόστρωτο. Προσανατολίστηκα ενστικτωδώς προς την κατεύθυνση που ήθελα να πάω. Ο ήλιος έλαμπε και, αν δεν ακούγονταν τόσο ενοχλητικά οι σειρήνες και τα κορναρίσματα, μπορεί να άκουγα νοερά και κανένα τραγουδάκι. Το γούόκμαν της φαντασίας μου δούλευε πάντοτε άψογα όταν αποφάσιζα να κόψω μια διαδρομή με το πόδι. Μόλις εμφανίστηκε μπροστά μου η στήλη του Ιουλίου νόμισα ότι πήρα λάθος δρόμο. Πεισματάρης, ακόμα και σε τόπο που δεν τον γνώριζα, συνέχισα. Το πολύ πολύ να έχανα λίγο χρόνο, να κούραζα τα πόδια μου, αλλά αυτό ήταν το λιγότερο. Οι αμέτρητες ώρες και τα πολλά χιλιόμετρα ποδηλασίας μου είχαν χαρίσει γερές γάμπες, σφιχτά μπούτια και, όπως ομολογούσε η Θεοδοσία, μια από τις πολλές πρώην μου, χουφτώνοντάς τον, ωραίο κώλο. Έκανα ελαφρώς αριστερά, μάλλον λίγο νοτιοδυτικότερα, σκοπεύοντας να βρω το ποτάμι. Έτσι κι αλλιώς, όλα ήταν πρωτόγνωρα, όλα γύρω ήταν για μένα καινούργιες παραστάσεις σε μια πόλη-μουσείο που ήθελα να την περπατήσω σε κάθε γωνιά της. Με φευγαλέες στά-

σεις μπροστά σε βιτρίνες και σε κτίρια που τραβούσαν τη ματιά μου, βρέθηκα στην οδό Ριβολί.

Το μπιστρό που συνάντησα κοντά στη διασταύρωσή της με την οδό Αρσίβ, την οδό των Αρχαίων, μου φάνηκε συμπαθητικό και μπήκα. Αναλογίστηκα γιατί άραγε μετέφραζα τα ονόματα κάποιων δρόμων στα ελληνικά. Δεν έδωσα πειστική απάντηση στην ερώτησή μου και φαίνεται πως ούτε και τώρα μπορώ να το εξηγήσω πλήρως, εκτός ίσως από το ότι θέλω να νιώθω οικεία. Στη δική μου χώρα οι δρόμοι έχουν ονόματα ηρώων, νησιών, πολιτικών, πόλεων, ευεργετών, φιλελλήνων και, τις τελευταίες δεκαετίες, σε μικρομεσαία νεοαστικά καρτιέ, και ονόματα λουλουδιών. Η γαλλική ποικιλία στις ονομασίες των οδών με παραξένευε και συνάμα μου άρεσε η ακριβολογία τους, οπότε γι' αυτό μάλλον υιοθετούσα την ελληνική απόδοσή τους. Στο γκαρσόνι παρήγγειλα μια φέτα τερίν κι ένα ποτήρι λευκό κρασί που ο κατάλογος το ανέφερε ως Σεν Ζοζέφ της περιοχής Κοτ ντι Ρον. Μου άρεσε. Επέλεξα διαισθητικά, εφόσον η ευρεία ποικιλία κρασιών στον κατάλογο, εκτός από θεαματική, σ' εμένα ήταν και άγνωστη. Γενικά, πάντως, μου άρεσε να δοκιμάζω τα φαγητά και τα ποτά του τόπου όπου βρισκόμουν, αλλά να το κάνω με φυσικότητα. Φαίνεται ότι δεν το κατάφερα πάντα αυτό το «με φυσικότητα». Απαιτεί ιδιαίτερο στίλ και ίσως μια ενήλικη ωριμότητα, την οποία ουδέποτε επιδίωξα, διατηρώντας τον εαυτό μου ανώριμο και ατίθασο.

Αποφάσισα λοιπόν, πάντα διαισθητικά, να παραγγείλω κι ένα δεύτερο ποτήρι κρασί· είχε πάει δώδεκα το μεσημέρι και σκέφτηκα ότι δεν θα με πείραζε μια δόση ακόμη.

Το δεύτερο ποτήρι όμως από τις όχθες του Ροδανού δεν το δοκίμασα. Ο παρακαθήμενος ηλικιωμένος κύριος μου υπέδειξε μια ποικιλία του ανατολικού Λουάρ, ένα Πουϊγί Φιμέ. Χάρηκα που μπόρεσα να καταλάβω τα γαλλικά του. Οι νεότεροι μιλούσαν γρήγορα και κάπως σαν να ήταν μπουκωμένοι. Αυτός μίλησε καθαρά, θυμίζοντάς μου τα γαλλικά που έκανα στο σχολείο, και πολύ ευγενικά.

«Το λευκό Σεν Ζοζέφ που επιλέξατε, νεαρέ μου κύριε, μολονότι σπανιότερο από το ομώνυμο ερυθρό, έχει μια γεύση κάπως άγουρη, ας πούμε, επειδή η συγκομιδή γίνεται επίτηδες νωρίς από τους παραγωγούς, ώστε να διατηρήσει το χαρακτηριστικό της φρεσκάδας. Επιτρέψτε μου να σας υποδείξω κάποιο άλλο, πολύ πιο ενδιαφέρον».

Του απάντησα καταφατικά. Τον εμπιστεύτηκα σαν να τον ήξερα. Μου ευχήθηκε μάλιστα να μπορέσω κάποτε να ταξιδέψω στη Νότια Γαλλία με το κορίτσι μου και να ζήσουμε τον έρωτά μας σε μια ελαφρά μέθη για κανένα μήνα!

Η δική μου εμπειρία στα κρασιά ήταν ελάχιστη. Στα εμφιαλωμένα μάλιστα ήταν σχεδόν ανύπαρκτη. Άλλωστε, οι Έλληνες παραγωγοί τότε δεν είχαν γενικά να δείξουν οινοποίηση ποιότητας, αλλά και να είχαν δεν θα την γνώριζα εγώ. Μόνο στη Ζίτσα είχα δοκιμάσει κρασί, αλλά δεν

μου άρεσε καθόλου. Η εμπειρία μου στο αλκοόλ εξαντλούνταν στο ηπειρώτικο τσίπουρο. Η Γαλλία μού φαινόταν ιδανικός τόπος για να εξασκηθώ και στον τομέα των κρασιών, έναν τομέα που τότε μου φαινόταν τουλάχιστον εξεζητημένος. Ο ηλικιωμένος κύριος επέλεξε και για τους δυο μας ένα μισκαντέ του 1980 από την περιοχή Ανζού.

«Έχει και σοδειά του 1979 πιο πάνω», είπα εγώ κοιτάζοντας τον κατάλογο.

«Η σοδειά του μισκαντέ το 1980 είναι ανώτερη από τη σοδειά του 1979, μολοντί εκείνη του 1979 συνολικώς ως σοδειά ήταν καλύτερη», μου είπε και με μπέρδεψε.

Εμείς οι Μακεδόνες άλλωστε, λένε οι κακές γλώσσες, δεν φημιζόμαστε για την ευστροφία μας. Στα είκοσι τέσσερα χρόνια μου δεν μπορούσα να καταλάβω αυτή την εμμονή, αλλά ο ουρανίσκος μου αγαλλίασε από την επιλογή του κυρίου...

«Σας ευχαριστώ, είναι υπέροχο. Πώς σας λένε;»

«Μπορίς Τασλίτσκι, χάρηκα, νεαρέ μου. Είστε Χιλιανός;»

«Όχι!» είπα χαμογελώντας. «Πώς σας ήρθε;»

Τα μακριά καστανά μαλλιά μου μπορεί να τον μπέρδεψαν. Ίσως και οι σκληρές ινδιάνικες γωνίες στο πρόσωπό μου.

«Τότε Ιταλός;» ρώτησε, σαρώνοντας με το γαλάζιο διερρευνητικό βλέμμα του όλο το προφίλ μου.

«Ούτε! Έλληνας, και φρέσκος στο Παρίσι. Ελπίζω να μην σας απογοητεύω».

«Au contraire! Κάθε άλλο, νεαρέ μου, χαίρομαι περισσότερο. Εσείς δεν ήσαστε με τον Άξονα. Αντισταθήκατε στην ιταλική εισβολή. Τι λέω; Νικήσατε τον γελοίο Μουσολίνι και αναγκάσατε τους Γερμανούς να παραδεχτούν την ηρωική λεβεντιά σας».

Έστρεψα εντελώς το πρόσωπο, για να τον κόψω λίγο καλύτερα. Ασπρομάλλης, φαλακρός στη μέση της κεφαλής, το πάνω χέλι στενότερο, φανέρωνε άνθρωπο με πείσμα, ίσως και ισχυρογνώμονα. Σκούρα μπλε όλα τα ρούχα του. Το παντελόνι, το σακάκι, το ξεκούμπωτο γύρω από τον λαιμό πουκάμισο. Μου θύμισε έναν μεγάλο Έλληνα σκηνοθέτη που φορούσε μόνο μαύρα.

«Εσείς είστε Ρώσος;» προσπάθησα να αλλάξω κουβέ-
ντα.

«Εγώ εδώ μένω, εδώ ζω, εδώ ζωγραφίζω. Το Παρίσι έχει αυτή τη μαγική ιδιότητα: να μένεις εδώ χωρίς να κάνεις τίποτα και ωστόσο να νιώθεις πως βρίσκεσαι στο κέντρο του κόσμου. Όταν μάλιστα ζωγραφίζω, νεαρέ μου, νιώθω ότι φτιάχνω μέρος αυτού του κόσμου».

Πάντως, για το αν ήταν Ρώσος δεν μου απάντησε. Μπορεί να το ξέχασε, ήταν και μεγάλος. Βέβαια εμένα τότε όλοι οι άνθρωποι πάνω από τα πενήντα μού φαίνονταν γέροι.

Δεν ξέρω αν ήταν η απειρία μου ή η παρθενική έξοδος από την πατρίδα, αλλά στ' αλήθεια είχα αρχίσει να νιώθω, όπως έλεγε κάποιος, *au centre du monde, sans rien faire*, το κέντρο του κόσμου.

«Δεν έχω δει ποτέ ατελιέ ζωγράφου», είπα. «Πραγματικά θα είναι σαν να δημιουργείτε έναν κόσμο δικό σας, με δικά σας χρώματα, με δικές σας γραμμές, με δικά σας σύμβολα».

«Ελπίζω να μην είπατε τυχαία τη λέξη σύμβολα, κύριε», είπε.

Ο ηλικιωμένος κύριος πλήρωσε το δεύτερο ποτήρι μου, που ήταν πολύ ακριβότερο από το πρώτο, και πρότεινε να με κεράσει έναν καφέ στο νησάκι Σεν Λουί. Υποσχέθηκε μάλιστα πως θα μου έδειχνε το εργαστήριό του. Πέταξα τη σκούφια μου. Του είπα πως θα προτιμούσα να περπατήσουμε μέχρι εκεί, αν δεν του ήταν δυσάρεστο, και αποδέχτηκε μετά χαράς την πρόταση για περίπατο.

«Ξέρετε, ο γιατρός μου είπε ότι πρέπει να περπατάω αρκετά ώστε να διατηρήσω την καλή φόρμα που έχω στα εβδομήντα έξι χρόνια μου!»

Εντυπωσιάστηκα. Έμεινα άναυδος. Η διαύγεια του μυαλού του και το παράστημά του με έκαναν να τον μακαρίσω. Του είπα ότι οι γονείς μου δεν ήταν ούτε πενήντα χρονών και τότε εντυπωσιάστηκε εκείνος με την ηλικία τους.

Βαδίζοντας άρχισε να μου μιλάει:

«Πράγματι, είμαι Ρώσος. Ο πατέρας μου ήταν μηχανικός και η μητέρα μου μοδίστρα. Αναγκάστηκαν να έρθουν στη Γαλλία μετά την αποτυχημένη επανάσταση του 1905».

«Α! Θωρηκτό Ποτέμκιν!» ανέκραξα, διακόπτοντάς τον. «Εννοώ το φιλμ του Σεργκέι Αϊζενστάιν».